

ТЕХНОЛОГІЇ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ДІАЛОГІЧНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Метою статті є спроба подолання окремих труднощів розвитку діалогічної мовленнєвої компетенції зумовлених недостатньо критичним ставленням студентів до навчального матеріалу. Автори пропонують методику навчання діалогічного мовлення із використанням технологій критичного мислення.

Якість діалогічного спілкування на занятті іноземної мови у ВНЗ є важливою складовою успішного процесу навчання спілкування, формування умінь оперувати наданою інформацією, мислити креативно та критично. Рекомендації Ради Європи [1] та програмні вимоги до діалогічної мовленнєвої компетенції студентів факультетів іноземних мов передбачають оволодіння вміннями обґрунтовано, логічно та послідовно висловлювати власну точку зору, вміння послідовно будувати висловлювання, переконливо погоджуватись чи спростовувати точку зору співрозмовника. Проте у виконанні цих вимог існують певні труднощі. Так, спостереження за навчальним процесом на I – II курсі факультету іноземних мов ЖДУ імені Івана Франка свідчать про наявність випадків недостатньо критичного ставлення студентів до навчального матеріалу, намагання заучування прикладів та аргументів, наведених у текстах та діалогах, труднощі у послідовній побудові висловлювань та викладу власної точки зору.

Однією з причин недостатньо критичного мислення студентів під час актуалізації діалогічного мовлення, на нашу думку, є недостатня кількість вправ, спрямованих на розвиток критичного мислення у підручниках, рекомендованих для використання на факультетах іноземних мов (під ред. Аракіна В.Д.[2], Бичкової Н.І. [3], Возної М.О. [4]). Наводимо аналіз цих підручників.

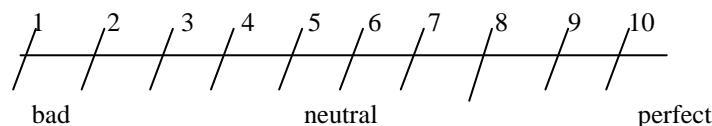
Підручник	Загальна кількість вправ на навчання діалогічного мовлення	Кількість вправ, орієнтованих на критичне мислення
Аракин В.Д. Практический курс английского языка. 2001	36	4
Бичкова Н.І. Англійська мова. 2004	28	1
Возна М.О. Англійська мова I курс. 2004	19	0

Звідси виникає потреба у вдосконаленні методики навчання діалогічного мовлення, яка зумовлює актуальність цієї статті. Предметом дослідження є оптимізація розвитку діалогічної мовленнєвої компетенції майбутніх учителів іноземної мови з використанням технологій критичного мислення. Метою статті є розробка вправ, спрямованих на розвиток мисленнєвих операцій як базису ефективного спілкування, систематизації та засвоєння навчального матеріалу. У методиці викладання іноземних мов накопичений певний досвід оптимізації навчання комунікації з використанням технологій критичного мислення, графічної організації процесу мислення на занятті іноземної мови (Пассов Е.І., Mario Rinvolucri [5], Sherman Jane [6], Ніколаєва С.Ю. [7]).

Технології критичного мислення мають на меті розвиток умінь співставлення, аналізу, оцінювання тощо. Студенти мають змогу систематизувати інформацію графічно, самостійно обрати мовний матеріал для майбутніх висловлювань, мікро- та макродіалогів. Розглянемо деякі технології розвитку критичного мислення.

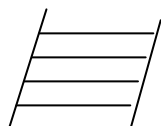
1. Технологія критичного мислення 'What's Your Rating?'

Ця технологія застосовується для оцінювання запропонованої ситуації шляхом порівняння зі стандартом поведінки, прийнятим у суспільстві. Студенти, оцінюючи власні риси, звички, погляди порівнюють їх зі стандартами поведінки інших та позначають результат порівняння на шкалі цінностей.

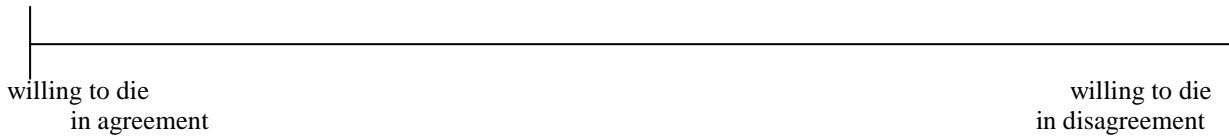
2. Технологія критичного мислення 'Priority Ladder'.

Ця технологія використовується для зіставлення об'єктів чи явищ з метою визначення пріоритетів. Студентам пропонується визначити власні пріоритети серед запропонованих цінностей і розташувати їх на відповідних щабелях.

3. Технологія критичного мислення 'Human Bias Graph'.

Ця технологія спрямована на виявлення можливого упередженого ставлення до запропонованих тверджень та оцінювання власних позицій. Студенти визначаються щодо своїх позицій у запропонованих проблемних ситуаціях і відображають свою згоду чи незгоду з певними твердженнями на схемі.

4. Технологія критичного мислення 'Milestones'.

Ця технологія спрямована на визначення послідовності дій у процесі вирішення певної проблемної ситуації. Для цього студенти вибудовують план вирішення проблеми крок за кроком, обгрунтовуючи обрану послідовність.

Оскільки наведені технології критичного мислення сприяють покращенню послідовності та обгрунтованості діалогічного мовлення студентів, вони можуть бути використані на всіх етапах розвитку діалогічної мовленнєвої компетенції: на рівні діалогічної єдності, на рівні мікродіалогу та на рівні самостійного діалогу. Розглянемо можливість застосування даних технологій на прикладі навчання діалогу обговорення з теми 'Sport' на II курсі факультету іноземних мов.

На *першому* етапі навчання діалогічного мовлення студенти мають зрозуміти зміст та ситуативну направленість різних типів комунікативних висловлювань. Наведемо приклад вправи, спрямованої на розвиток умінь виявлення можливого упередженого ставлення до запропонованих тверджень та оцінювання власних позицій в опорі на технологію критичного мислення 'Human Bias Graph'.

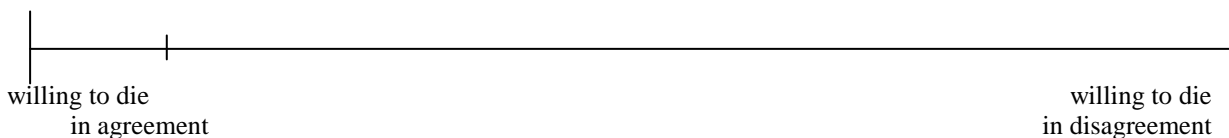
Завдання: Decide on your position in relation to the following problem

'Everyone under 90 should do sports on day – to – day basis'. Use the critical thinking strategy 'Human Bias Graph' and respond to the following remarks according to your position:

1. Participating in sport is a waste of time.
2. The older one becomes, the more sport one needs to do.
3. It is important to be introduced to sports at a very early age.

Хід виконання: студенти аналізують запропоновані твердження, визначають свою позицію на схемі та реагують на них, враховуючи власну позицію.

Очікувана реакція студента:

– I totally disagree with you, because participating in sport helps to keep fit at any age.

Спосіб контролю: контроль з боку вчителя та групи.

На *другому* етапі студенти повинні вміти конструювати різні типи мікродіалогу, враховуючи його структуру (встановлення контакту, висловлення позицій, завершення контакту). Пропонуємо зразки вправ з використанням технологій критичного мислення 'What's Your Rating?' та 'Priority Ladder'.

1. Вправа, спрямована на розвиток умінь обгрунтовано висловлювати власну точку зору в опорі на технологію 'What's Your Rating?'.

Завдання: Decide on your position in relation to the problem 'Are you a sports nut?'. Use the critical thinking strategy 'What's Your Rating?' Then discuss your position with a partner in a micro-dialogue. Follow the scheme:

Partner A

Ask your partner what sports s/he has ever participated in.

Decide if your partner is a sports nut.

Suggest taking up a new kind of sport together.

Partner B

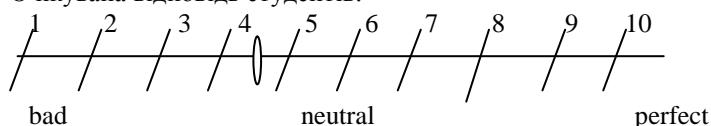
Answer the question.

Agree or disagree with your friend's judgement.

Accept or reject your partner's suggestion.

Хід виконання: студенти аналізують запроповану ситуацію, позначають результат порівняння на шкалі цінностей та будують мікро-діалоги з урахуванням власної позиції.

Очікувана відповідь студентів:

A – I say, Jim, what sports have you ever participated in?

B – Let me think. I took up gymnastics when I was six, then I tried swimming and since the sixth form I've played quite a lot of football.

A – With your experience in sports you seem to be a real sports nut.

B – Kind of. Still I haven't taken up as many sports as I would love to, especially in winter.

A – Then why don't you try snowboarding on your winter vacations when you go to the Carpathians.

B – That's a good idea. It's just about time to do something new.

Спосіб контролю: взаємоконтроль.

2. Вправа, спрямована на розвиток умінь зіставлення об'єктів чи явищ з метою визначення пріоритетів в опорі на технологію критичного мислення "Priority Ladder".

Завдання: Decide on your priorities among the following notions: sport, money, education, friends. Use the critical thinking strategy 'Priority Ladder'. Then compare your priorities with your partner in the form of a micro-dialogue. Cover the following points:

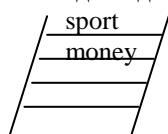
1) your first/second/third choice

2) your account for your choice

3) examples

Хід виконання: студенти визначають пріоритети серед запропонованих понять, розташовують їх на відповідних щабелях та будують мікродіалоги за вказаною схемою.

Очікувана відповідь студентів (фрагмент):

A – My first choice is sport, because ..... And what's yours?

B – It's ..... and why did you choose money at the second place?

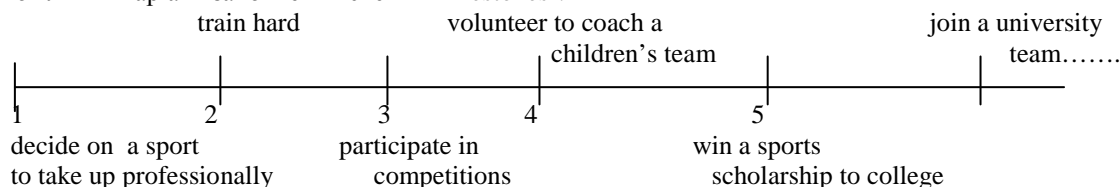
Спосіб контролю: взаємоконтроль.

На *третьому* етапі студенти мають самостійно скласти діалог на задану тему. Технології розвитку критичного мислення можуть допомогти акумулювати необхідні ідеї. Наведемо приклад вправи, спрямованої на розвиток умінь визначення послідовності дій у процесі вирішення певної проблемної ситуації в опорі на технологію критичного мислення 'Milestones'.

Завдання: Think of possible succession of actions in building a successful career in sport. Use the critical thinking strategy 'Milestones'. Then discuss the ideas you have with your friend in a form of a dialogue.

Хід виконання: Спочатку студенти вибудовують план вирішення проблеми крок за кроком, користуючись схемою, потім вони обговорюють його у парах.

Можливий варіант заповнення схеми 'Milestones':

Спосіб контролю: самоконтроль.

Якщо використання технологій критичного мислення було ефективним на всіх етапах, у студентів сформується такі вмінні актуалізації діалогічного мовлення, як послідовна побудова висловлювань, виклад власної точки зору, обґрунтування власних позицій та їх зіставлення з думками партнера. Запропонована методика була перевірена експериментально на II курсі факультету іноземних мов ЖДУ імені Івана Франка у 2004 році. Отримані дані свідчать про кількісний та якісний приріст діалогічних умінь, який відповідно дорівнює 58,1% та 53,4%. Діалоги студентів набули послідовності, обґрунтованості, особистісного характеру. Проте ще очікують свого вирішення проблеми спонтанного висловлювання в діалозі, творчого підходу до вирішення запропонованих проблем та врахування соціокультурних факторів ефективного спілкування, у чому вбачаються перспективи нашого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. A Common European Framework of Reference. Cambridge: Cambridge Univ. Pr., 2001.
2. Аракин В.Д. Практический курс английского языка. – М.:Владос, 2001. – 520с.
3. Бичкова Н.І. Англійська мова.– К.: Либідь,2004. – 325с.
4. Возна М.О. Англійська мова I курс.– Вінниця: Нова книга, 2004. – 480с.
5. Mario Rinvulcri. Thinking patterns that effect our classroom. // Modern English Teacher. Volume 5. Number 3. p. 39 – 43.
6. Sherman Jane. Sour own thoughts in your own words. // ELT Sournal, 1995. volume 47/1. p. 190 – 198.
7. Ніколаєва С.Ю., Гринюк Г.А. Сучасні технології навчання іншомовного спілкування. – К.: "Ленвінг" – Випуск 1 (3) 1997. – С. 19 – 53.

Матеріал надійшов до редакції 16.04.2005 р.

Самойлюкевич И.В., Карпенко Е.Н. Технологии критического мышления как способ оптимизации развития диалогической речевой компетенции будущих учителей иностранного языка.

Целью статьи является попытка преодоления отдельных трудностей развития диалогической речевой компетенции, связанных с недостаточно критичным отношением студентов к учебному материалу. Авторы предлагают методику обучения диалогической речи с использованием технологий критического мышления.

Samoilyukevich I.V., Karpenko Je. M. Critical thinking strategies as a means of optimization of the formation of the dialogical speech competence of future foreign language teachers.

The article is aimed at eliminating some difficulties in the formation of dialogical speech competence caused by the students' uncritical attitude to the language and speech material. The authors suggest the methodology of the formation of dialogical speech competence with the help of critical thinking strategies.